

FELADATOK

1. „Kölcsey unokaöccsére hagyta Paralízisét.” A szótévesztés

A szótévesztés leggyakoribb esete a paronímia, más néven hasonlóalakúság, illetve hasonlóhangzásúság. Az a jelenség, amikor egy nyelvben több hasonló alak létezik egymás mellett, és a jelentésük kisebb vagy nagyobb mértékben különbözik egymástól. A hasonló alakú vagy hangzású szavakat paronimáknak nevezzük. Ezen szópárok tagjainak a fölcserélésére a magyarázat a következő: a beszélő tudatában véletlenül keverednek össze a szavak, de előfordulhat, hogy helytelenül rögzült a szópárok tagjainak a jelentése, azaz a tévesztés a nyelvi ismeret hiányából fakad.

Húzd alá és javítsd! Mit jelent a mondatba illő szó? Ahol lehet, add meg az elemzett szépirodalmi mű szerzőjét és címét.

Például: *A szép szirénhangok hiába csalogatták Odüsszeuszt, mert ki volt kötözve.*

Megoldás: *szirénhangok; romlásba vivő csábítás; Homérosz: Odüsszeia*

Rómeó cinikusnak Lőrinc barátot nyeri meg.

Balassi verseket ír Annához, melyekből ciklonokat alkot.

Az Egy katonaének Balassi-trófeákban íródott.

Zrínyi megírta a török átrium ellen való orvosságot.

Az egyik jakobinus a vesztőhelyen azt hiszi, hogy amnéziát kapott.

Kölcsey unokaöccsére hagyta Paralízisét.

A csinovnyik többször is exhumálja magát tüsszentése miatt.

A jövőbe érve Ádám és Lucifer körülsétálnak a flaszteren.

Gina eladta magát, pedig Vajda ezt a nőt mindig a legfelsőbb légióba helyezte.

Baudelaire verseire jellemző a szómánia.

Ady a Krónikás éneket régies, anarchizáló stílusban írta.

Móricz kezdetben naturista író volt.

---

2. Nem mindegy. A hasonló hangzású szavak jelentése

Bizonyos esetekben nem tekinthető nyelvhelyességi hibának a paronimák fölcserélése, hanem nyelvi változásról, archaizálódásról beszélhetünk. Nagyon sok szó pár egyik tagja kikopott a nyelvhasználatból, nem ismerik őket. Ilyen például többek között az *elfogódott* és a *szível*.

Egészítsd ki az alábbi mondatokat a hasonló hangzású szó párok odailó (toldalékolt, esetleg igekötős) tagjával. Ha nem ismered a szó jelentését, nézd meg az (online) értelmező szótárakban.

semmiség – semmisség

A Szezei-csatorna eldugulása _____ a nemzetközi kereskedelem teljes kálváriájához képest.

Az érvénytelenségnek két típusát különböztetjük meg. Az egyik a _____, a másik pedig a megtámadhatóság.

egykori – egykorú

Szeged _____ ideiglenes székesegyháza a Szent Rókus-templom volt.
A faluval _____ díszpolgárt, a Jászok Egyesületének ügyvivőjét
köszöntötték.

lélektelen – lelketlen

A szerelőszalag melletti, éjszakai műszakos _____ munkába bele
lehet fáradni.
De ő _____, fájdalmat okoz, ahol te lépdelsz, ott földre cibál.

jólét – jóllét

A _____ elveszi az ember eszét – tartja a mondás, amikor olyas-
mit követ el valaki, ami érthetetlen, és adott esetben önsorsrontó is egyben.
Az intézkedés az egészséges élet és a _____ biztosítását tűzte ki
minden generáció számára.

3. Fáradtság vagy fáradság?

Külön kell megemlítenünk az úgynevezett helyesírási paronimákat. Azok a szópárok, amelyek kiejtve majdnem, illetve teljesen egyformán hangzanak (az összeolvadás következtében), de írásukban eltérnek: *fáradtság – fáradság, ijedség – ijedtség, izzadság – izzadtság*. A *-ság, -ség* képző igehez és igenévhez is járulhat, ez az oka annak, hogy ugyanazon ige jelen idejű tövének és befejezett igenvének képzős származékát sokan felcserélik egymással, különösen akkor, ha az ige *d*-re végződik. Tehát ha a *-ság, -ség* képző igehez járul, akkor a képzett szó a cselekvés lefolyását jelenti: *fáradtság* 'fáradozás', *ijedség* 'megijedés', vagy pedig az eredményét: *izzadság* 'verejték'. Ha pedig a képző a befejezett melléknévi igenévhez járul, akkor a származékszó a cselekvő állapotát jelenti, a *fáradtság, ijedtség, izzadtság* a fáradt, ijedt, izzadt állapotot.

Írd be az alábbi mondatokba a *fáradtság* vagy a *fáradság* szót!

A _____ bér előtt jár.

Sok _____, változatos küzdelem után legnehezebb az elalvás.

Hasznos munkának nincsen _____a.

Futottak mindaddig, míg a _____től félholtan össze nem estek.

Egy jó álom minden _____ot helyrehoz.

Időt, pénzt, _____ot takarít meg.

Nyoma sem látszott rajta a _____nak.

4. Gondtalan vagy gondatlan?

Az alábbi mondatok sorában melyikben helyes és melyikben hibás a *gondatlan* szó használata? Ahol hibás, javítsd!

A gondatlan munkavégzés könnyen sérülést okozhat.

A gondatlan vezetés miatt történt egy baleset.

A fiatalok gondatlan magaviselete sokszor okoz bajt.

A gondatlan pihenés jót tett a családnak.

A vezetőt gondatlan veszélyeztetés miatt vonták felelősségre.

---

5. Hivatalos vers

A hivatalos nyelvhasználat alapja lehet a paródiának is. Íme, ebben a nyelvváltoztatban az Aki nem lép egyszerre kezdetű gyermekdal. Az eredeti: „Aki nem lép egyszerre, / Nem kap rétest estére, / Mert a rétes igen jó, / Katonának az való.” Hivatalosan: „Megkérünk mindenkit, aki lépéseit nem tudja az általunk megadott ritmushoz koordinálni, ne álljon sorba este az üzemi konyhán, mivel számukra rétest biztosítani nem áll módunkban. Emellett felhívánk viszont a figyelmet az említett táplálék pozitív tulajdonságaira, valamint arra, hogy honvédségünk számára kifejezetten ezt az ételtípust írják elő a hivatalos szervek.”

Írj át egy közismert gyermekdalt hivatalos nyelvűre!

---

6. Hivataloskodósi

Dolgozataitokban előfordulnak a hivatalos stílusréteg jellemző kifejezésmódjai. Melyek azok? Húzd alá, majd írd át semleges, köznyelvi stílusúvá!

Az erkélyjelenetben Rómeó és Júlia kölcsönösen biztosították egymást érzelmeikről.

Csokonai Lillával tartós szerelmet akart létrehozni. A költő végül rátér kérelmének tárgyalására: csókot kér Lillától.

Petőfi a metaforák által szerelmét akarja kifejezésre juttatni.

A helyiség huzatos volt, mert az ajtó hiánya lépett érvényesülésbe.

A Margit hídon a többi halott is rövid beszámolót tart öngyilkossága okáról.

Az Úr megtiltja a fogyasztást a Lucifer által ellenőrzött tudás fájáról.

Pongrácz gróf visszaköveteli a saját tulajdonát képező artistanőt.
